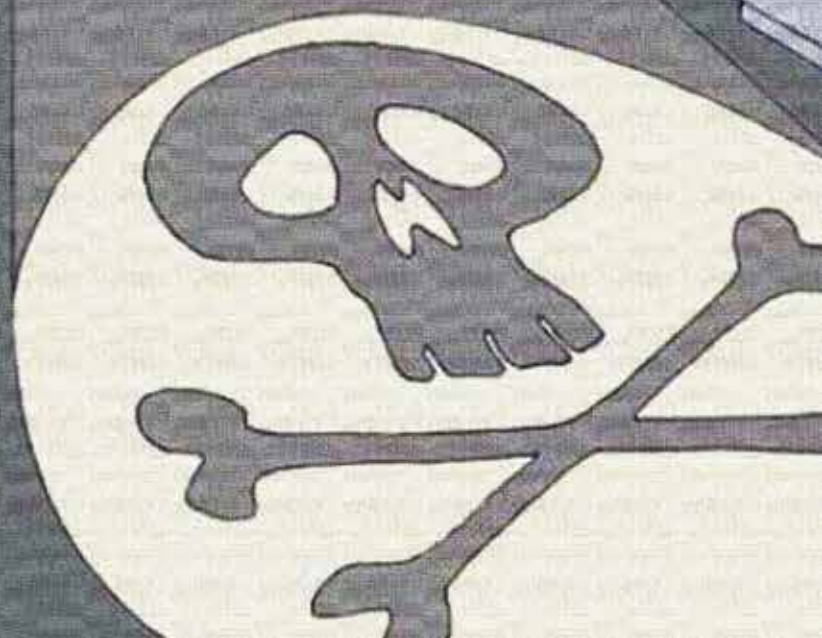

LAURI KAIRA I ANSSI RAUHALA

MISTERIJ U PIRATSKOJ TVORNICI

Lana Lučić i njezin dečko Marko nedavno su završili osnovnu školu. Zanimaju ih glazba i sport. Zajedno s još dvoje kompića sviraju u bendu «Mačka i miš».

Studijski mikser Mirko Miks radi u diskografskoj kući LegalCD, voli hard rock i majice s natpisom. Ne podnosi juhu od cvjetače i tango.

Lanin tata, taksist Lučić, navečer svira u tango orkestru «Rasplesane palačinke». Svi članovi orkestra preko dana rade druge poslove. Tako je s mnogim glazbenicima jer se od sviranja u bendu rijetko zaradi mjesečna plaća.

Međunarodni gangsteri **Igor Muljatorski** i **Franjo Lukavac** profesionalni su krijumčari i nasilnici. Budući da je Franjo jednako spretan s računalima kao s oružjem, on je mozak bande u piratskoj proizvodnji.

Piratsko snimanje **protuzakonita je proizvodnja kopija** diskova s npr. glazbom, filmovima i video igrama. Protuzakonito je proizvoditi, prodavati i uvoziti takve kopije, baš kao što je zabranjeno i njihovo stavljanje na internet i preuzimanje s interneta. Piratstvo je oblik međunarodnog profesionalnog kriminala od kojeg zaradu ima samo organizirani kriminal.

KASNO JEDNE VEČERI, AUTOBUS VOZI KROZ INDUSTRIJSKU ČETVRT.

UMORNI I ISCRPLJENI LANA I MARKO VRAĆAJU SE S PROBE SVOG BENDA.

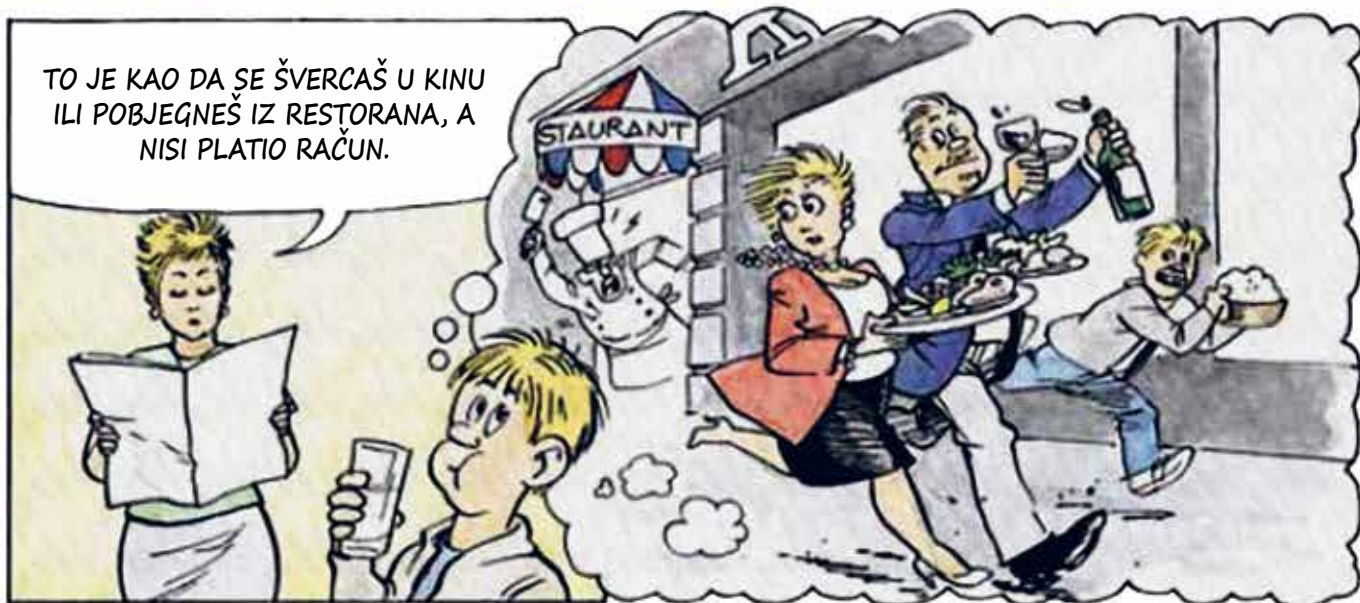
PA TKO JOŠ KUPUJE CD-e U DUĆANU KAD SE MOGU NABAVITI PIRATSKE VERZIJE ZA SVEGA NEKOLIKO KUNA ILI BESPLATNO NA INTERNETU?

NE BIH NOSILA NI UKRADENE TRAPERICE, PA MAKAR BILE BESPLATNE!

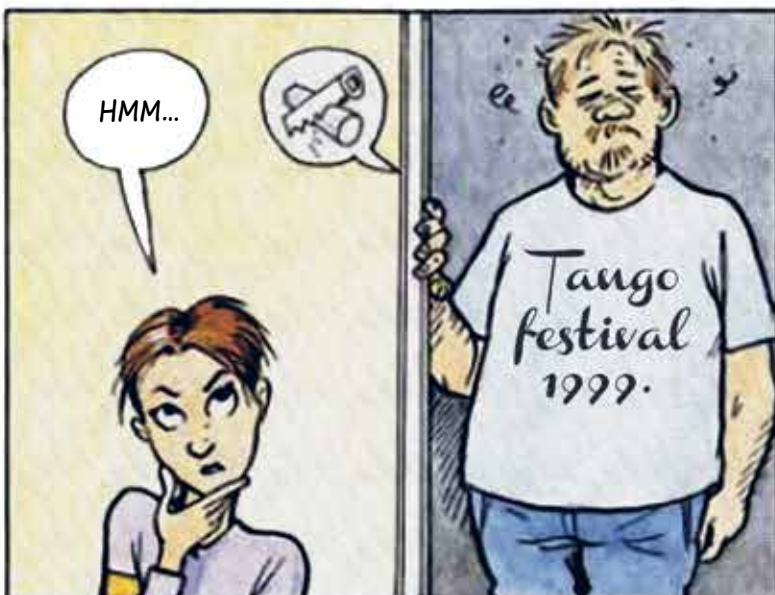
TO JE KAO DA SE ŠVERCAŠ U KINU ILI POBJEGNEŠ IZ RESTORANA, A NISI PLATIO RAČUN.

«PIRATSTVO UGROŽAVA NAŠA RADNA MJESTA, REKAO JE GLASNOGOVORNIK DISKOGRAFSKE KUĆE LEGALCD.»

HMM...

UVIJEK MI SE NAKON NOĆNE GAŽE ČINI
DA JE GRAD POTPUNO PUST...

TAKSI!

VROM!

ZIJEEEV.

TAKSI!

...KAO DA SU SVE MUŠTERIJE PROPALE U
ZEMLJU! BAŠ NEOBIČNO...

TAKSI!

NE SMIJEM ZABORAVITI, NAVEČER SVIRAMO
U RESTORANU. MORAM PODSJETITI DEČKE
DA NE KASNE.

NE, NEMA UOPĆE MUŠTERIJA... ŽENA
I JA SMO RAZMIŠLJALI DA BIH SE
MOŽDA TREBAO POSVETITI GLAZBI
PUNO RADNO VRIJEME...

NAKON BESPOSLENOG DANA, LUČIĆ OSTAVLJA
SVOJE VOZILO NA PARKIRALIŠTU.

...ŠTVARNO NE SHVAĆAM KAKO GRAD
MOŽE BITI TAKO PUST... NIGDJE NI 'K' OD
KLIJENTA. NESHVATLJIVO.

NAVEČER

JA TE VOLIM JAKOOO... A TI MENE TAKOOO... FALIŠ MI
JEDNAKOOOO...

HVALA! BILI STE DIVNA PUBLIKA! TANGO
ORKESTAR «RASPLESANE PALAČINKE» VAM
ZAHVALJUJE I OVIME ZAVRŠAVA VEČER.

!?

PA...

DOBRO SVIRATE, A NAMA BAŠ TREBA NEKI BEND ZA PENZIĆE... OVAJ, HOĆU REĆI... ZA ZRELIJU PUBLIKU. MOGU VAS UBACITI U STUDIO.

NO, NE OČEKUJTE PREVIŠE. IZDAVANJE ALBUMA JE UVIJEK RISKANTNO.

SAMO JEDAN OD DESET IZDANIH ALBUMA POSTANE USPJEŠAN, A PIRATI SVE DODATNO OTEŽAVAJU.

KOLIKO ĆEMO NOVCA DOBITI AKO SNIMIMO ALBUM?

HA, NI LIPE! BEND ĆE DOBITI NOVAC SAMO AKO SE ALBUM BUDE PRODAVAO. NA TAJ NAČIN SE ŠTITIMO OD RIZIKA.

VI ĆETE DOBITI DIO PRIHODA I NAKNADU ZA AUTORSKA PRAVA AKO SE VAŠA GLAZBA BUDE PUŠTALA NA RADIJU. NADAJTE SE SAMO DA ĆE LJUDI KUPOVATI VAŠU GLAZBU UMJESTO DA JE BESPLATNO SKIDAJU S INTERNETA.

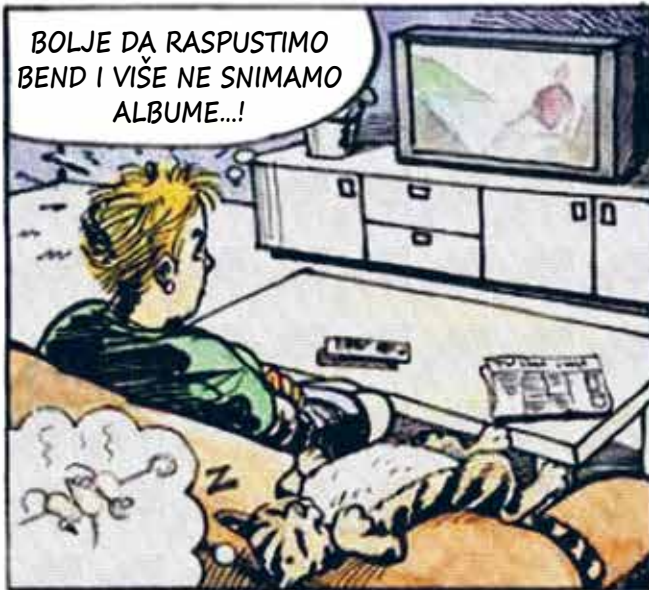
RITAM TANGA NAS POKREĆE... HM...
UUH... S NJIM JE ŽIVOT PREPUN SREĆE...
DAMDAM... DAMDAM... DAMDADAM...

TVOJE PIRSANE USNE I ZELENA KOSA...
JAKNA SA SMETLIŠTA... I TETOVIRANI
ZMAJ... KAO... IZ KINESKOG RESTORANA...
HMM... DAM... DADAM... DA DAM...

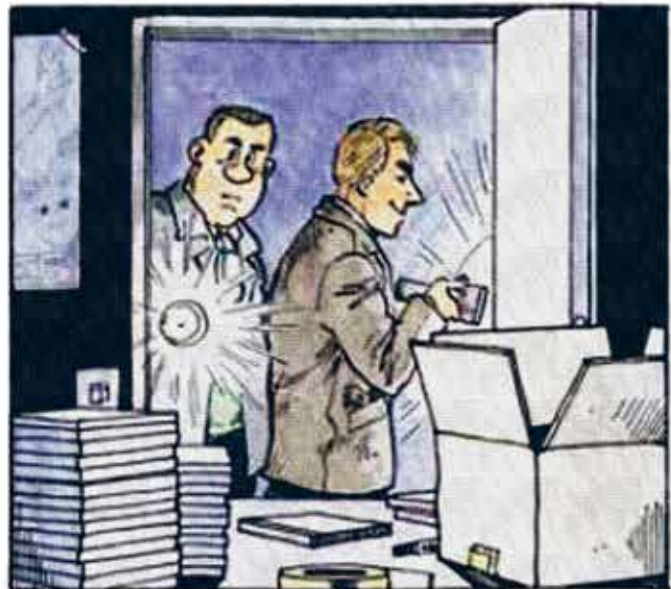
BOLJE DA RASPUSTIMO
BEND I VIŠE NE SNIMAMO
ALBUME...!

ISTOVREMENO

BRAVA I ALARM NISU
PREPREKA KAD SE KUŽIŠ U
MODERNU TEHNOLOGIJU.

ORIGINALNI ALBUM BI TREBAO BITI TU NEGDJE... SNIMLJEN JE DANAS POPODNE...

AHA, EVO GA!

OD OVOG ĆE PRIMJERKA NAŠA BANDA NAPRAVITI KOPIJE ZA PRODAJU PREKO GRANICE.

DISKOGRFSKE KUĆE SE ŽALE DA ČAK 9 OD 10 SNIMLJENIH ALBUMA DONOSI GUBITKE.

KOPIRANJE CD-a JE GOTOVO BESPLATNO.

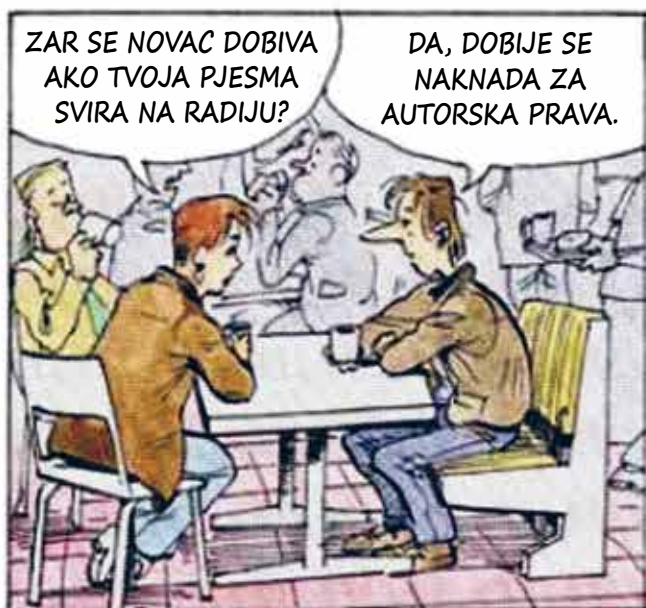
ALI ONI PLAĆAJU SVE TE GLAZBENIKE, PRODUCENTE, TON MAJSTORE, TEKSTOPISCE.

BAŠ TAKO, IMAJU BROJNO OSOBLJE KOJE MORAJU PLATITI.

TREBALI BI SE UČITI OD NAS: MALA ORGANIZACIJA, A VELIKA ZARADA. PIRATSKA MAFIJA SE ZAHVALJUJE I ODLAZI! HA, HA, HA!

U PODRUMU...

...ŽESTOKO SE UDARA PO NOVOM MATERIJALU.

ZA TO VRIJEME ORKESTAR TATE LUČIČA SNIMA SVOJ PRVI ALBUM.

NAKON ŠTO JE FOTOGRAF OVJEKOVJEČIO LJEPOTU ČLANOVA BENDA NA SLICI, GRAFIČKI DIZAJNER SADA IZRAĐUJE NASLOVNICU ALBUMA.

NASLOVNICA SE TISKA NA OMOTE...

... I KONAČNO SE MATERIJAL SNIMA NA CD-e KOJI ĆE SE PRODAVATI U DUĆANIMA. SVAKA FAZA IZRADE CD-a JEDNO JE RADNO MJESTO VIŠE.

I SVI ZAPOSLENICI, OD TAJNICE...

...DO ČISTAČA...

...PRIDONOSE TOME...

...DA ALBUM UGLEDA SVJETLO DANA.

TIPIČNO! JOŠ SE JEDAN ALBUM U PRODUKCIJI LEGALCD-a NAŠAO U PIRATSKOJ PRODAJI PRIJE NEGO ŠTO JE IZDAN.

A NAMA OVDJE CD-i TRUNU NA POLICAMA... BOJIM SE DA ĆEŠ USKORO MORATI POTRAŽITI NOVI POSAO.

NAVEČER, U STUDIJU LEGALCD-a.

TETOVIRANI ZMAJ
IZ KINESKOG
RESTORANA...

...I TVOJA SJENA POPUT
KIŠOBRANA, JA ZNAM TKO SI TI,
DRUGI TO NE MOGU VIDJETI...

ČUO SAM DA SI RADIO NA NOVOM
ALBUMU «CRNE UDOVICE».

ISTINA JE, ALI
ON JOŠ NIJE U
PRODAJI.

SVI POLAŽEMO NADE U
NOVI ALBUM «CRNE UDO-
VICE». AKO SE NE BUDE
PRODAVAO, POLOVICA ĆE
NAS MORATI BITI OTPU-
ŠTENA...

?

NOĆNU
SMJENU RADIM JA...

!!!

ŠEST MJESECI KASNIJE

BOK! JESI LI
IMAO MNOGO
KLIJENATA?

DOVOLJNO DA MOGU PLATITI SVE
RAČUNE. OTIŠAO SAM I PROVJERITI
KAKO NAM SE PRODAJE ALBUM...
NEĆE BAŠ POSTATI PLATINASTI.

IPAK, BILO JE TO KORISNO ISKUSTVO. SREĆA JE DA NISI
DAO OTKAZ KAO TAKSIST. IPAK SAMO JEDAN ALBUM
OD DESET USPIJE...

BAŠ TAKO. NAUČIO
SAM LEKCIJU.

SREĆA JE I DA JE LANIN I MARKOV
BEND DOBIO PRILIKU SNIMITI DEMO
ALBUM, A USPUT SU DOBILI I DODAT-
NI PUBLICITET. ZATO SU U LEGALCD-u
ZAINTERESIRANI ZA NJIH!

MOJA DJEVOJČICA
JE OPET NA
TV-u!

TAKO JE DOBRO
VOLJETI TE...

Činjenice

Filmovi, umjetničke slike, serije ili skladbe ne nastaju sami od sebe. Iza svakoga od njih stoji čovjekov rad. Rezultat toga rada naziva se autorskim djelom, a autor na njega polaže autorsko pravo.

Autorsko pravo daje autoru moć odlučivanja kako će se njegovo djelo koristiti, pravo na prodaju svojega djela izdavaču ili diskografskoj kući te pravo na naknadu za javnu izvedbu.

Autorsko pravo štiti i autora i produkcijsku odnosno izdavačku kuću koja financira snimanje filma ili albuma. Za autora to se pravo odnosi na korištenje autorskog djela, a za produkcijsku odnosno izdavačku kuću odnosi se na snimljeni film odnosno album.

Autorsko pravo štiti umjetničko djelo kao cjelinu, ali se ne odnosi na njegov sadržaj. Dopušteno je zato svojim riječima prenositi informacije iz tuđe knjige ili nekog drugog djela i to javno iznositi u novinama, na internetu, u nekoj drugoj knjizi ili na nastavi.

S druge strane, nije dopušteno dijeliti glazbu svojeg omiljenog benda ili objavljivati tekstove pjesama i slike koje su preuzete s interneta na svojoj web stranici.

Dopušteno je nacrtati strip s patkama bez hlača u glavnoj ulozi i objaviti ga na svojoj web stranici, ali ne smije se izravno kopirati Paška Patka. To se zove stvaranje vlastitoga djela.

AUTORI GLAZBE IMAJU
PRAVA NA SVOJIM
DJELIMA I DOBIVAJU
NAKNADU ZA NJIHOVO
JAVNO IZVOĐENJE.

VI ĆETE DOBITI DIO PRIHODA I NAKNADU
ZA AUTORSKA PRAVA AKO SE VAŠA
GLAZBA BUDE PUŠTALA NA RADIJU
ILI TELEVIZIJI. NADAJTE SE SAMO DA
ĆE LJUDI KUPOVATI VAŠU GLAZBU
UMJESTO DA JE SKINU BESPLATNO S
INTERNETA.

Autor je osoba koja ima pravo na imovinsku korist od svojeg djela. Autor pravo na svoja djela ustupa za svaku uporabu pojedinačno. Autor stripa, na primjer, sklapa zaseban ugovor o objavljivanju svojeg stripa u novinama, zaseban ugovor za snimanje crtanog filma prema stripu te zaseban ugovor za izradu plišanih igračka prema likovima iz stripa.

Glazbenici zarađuju novac od nastupa, ali i od prodaje CD-a i puštanja njihovih pjesama na radiju i televiziji. Skladateljima i tekstopiscima glavni izvor zarade su naknade za javno korištenje djela kao i manjim dijelom naknade od prodanih CD-a.

Udruge za kolektivno ostvarivanje prava brinu se da televizijske i radijske postaje i svi ostali koji glazbu javno koriste (npr. klubovi, hoteli, restorani itd.) plaćaju za to korištenje određene naknade.

Protuzakonite, odnosno **ilegalne kopije** predstavljaju problem svima koji stvaraju svoja djela u digitalnom obliku. Glazba i film najčešće se dijele ilegalno. U Hrvatskoj stopa piratizacije filmskih djela iznosi približno 65% -70% od ukupnog korištenja tih djela. Kada je riječ o glazbenim djelima, stopa piratizacije u Hrvatskoj putem interneta prelazi 90%, dok se ona koja se odnosi na klasično crno piratstvo kreće oko 25%. Kupnjom piratskih proizvoda šteti se pravima i autora i potrošača i ujedno podupire organizirani kriminal.

Ako kupite legalnu verziju, dopušteno vam je napraviti kopiju isključivo za vlastitu uporabu. Bez brige možete spržiti kopiju CD-a koji ste kupili u dućanu svojoj sestri ili najboljem prijatelju. Isto tako smijete sliku svojega omiljenog strip-junaka nalijepiti na zid u sobi.

Sigurnosnu kopiju nekoga **računalnog programa** smijete napraviti ako je to potrebno za to korištenje programa.

OD OVOG ĆE PRIMJERKA NAŠA
BANDA NAPRAVITI KOPIJE ZA
PRODAJU PREKO GRANICE.

Na internetu postoje p2p (peer-to-peer) mreže za dijeljenje datoteka na kojima se ilegalno dijele bezbrojne video igre, računalni programi, filmovi i glazba.

Oni koji pristupe nekoj od mreža za dijeljenje datoteka drugima omogućavaju skidanje datoteka sa svojega računala. Time se izlažu opasnosti ilegalnoga dijeljenja glazbe i drugih datoteka. Hrvatski zakon to zabranjuje te za to nalaže zatvorsku ili novčanu kaznu.

Prema zakonu, zabranjeno je kopirati glazbu, filmove, video igre i druge sadržaje s **ilegalnih izvora**. Čak i ako ne kanite dijeliti pjesme sa svojeg hard- diska s drugima, kršite zakon ako skidate pjesme s ilegalnih izvora na internetu ili kopirate piratske CD-e.

Prodavanje piratskih CD-a još je ozbiljnija stvar. Pronađeni CD-i bivaju zaplijenjeni, a počinitelja se kažnjava novčanom ili čak zatvorskom kaznom.

Legalno kupljene CD-e, stripove ili knjige slobodno možete uvoziti u Hrvatsku iz neke druge države i slobodno ih kasnije možete prodati drugima na sajmu rabljene robe ako vam više nisu zanimljivi.

PA TKO JOŠ KUPUJE CD-e U DUĆANU KAD SE MOGU NABAVITI PIRATSKE VERZIJE ZA SVEGA NEKOLIKO KUNA ILI BESPLATNO NA INTERNETU?

ZA TO VRIJEME ORKESTAR TATE LUČIĆA SNIMA SVOJU PRVU PLOČU.

Kupovanje piratskih proizvoda i ilegalno skidanje datoteka s interneta nije samo protuzakonito, nego je i veoma nepošteno.

Na taj način oduzimate autorima plaću i dajete novac piratima koji besramno iskorištavaju tuđi rad.

Također, time se u pitanje dovode radna mjesta svih onih koji su povezani s izdavanjem filmova, glazbe i video igara: to su, među ostalima, prodavači CD-a u dućanu, radnici u tvornicama CD-a, zaposlenici produkcijskih kuća, prijevoznici koji transportiraju CD-e, glumci, filmski fotografi...

Vjerojatno vam se nije činilo da je kupnja piratskih CD-a za svega nekoliko kuna ili skidanje filmova i glazbe s interneta toliko ozbiljan problem. Ali, to je doista ozbiljna stvar.

U biti je potpuno jednako ukrasti CD s police u dućanu i skinuti taj isti album s neke mreže za dijeljenje datoteka na internetu. Kupnjom piratskih CD-a podupirete međunarodni kriminal. Kupnjom legalnih primjeraka osiguravate snimanje glazbe i filmova i u budućnosti.

Ako se od proizvodnje kulturnih i zabavnih sadržaja ne bude moglo živjeti, uskoro više neće biti ničega zanimljivog za gledanje, slušanje, čitanje i igranje.

NE BIH NOSILA NI UKRADENE TRAPERICE, PA MAKAR BILE BESPLATNE!

Autori žive od autorskih prava

1 Svaki strip, film ili skladbu netko mora stvoriti. Rezultat toga stvaranja naziva se djelom, a stvaratelj djela naziva se autorom i ima autorska prava na svojem djelu.

2 Autorsko pravo slično je pravu vlasništva. Ono daje autoru pravo da raspolaže svojim djelom. Sasvim je logično da umjetnik ima pravo ubirati plodove svojega rada. I stolar koji izradi ormar u svojoj stolariji ima pravo odlučiti što će s njime učiniti. Može ga zadržati, odbaciti ili prodati. Isto pravo imaju i umjetnici.

3 Umjetnici žive od autorskih prava. Autorska prava omogućavaju umjetniku da naplati korištenje svojih djela. To je vrlo važno jer većina umjetnika ne prima redovitu plaću. Njihova zarada ovisi o tome koliko se njihova djela prodaju, izvode i upotrebljavaju. Njihov je honorar često uvjetovan brojem prodanih albuma, knjiga i sl. Što se djela više prodaju, oni više zarađuju.

4 Na temelju Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima autor može prodati prava na korištenje svojih djela drugima. Crtač stripa može, na primjer, jednom poduzeću prodati pravo da objave knjigu prema njegovu stripu, drugom poduzeću da snimi film po stripu, a trećem da tiska likove iz stripa na majice. Svako od tih poduzeća platit će samo ono za što su sklopili ugovor i smjet će koristiti djelo samo u ugovorene svrhe.

5 Autor može prodati i svoje djelo i prava na njegovu uporabu. Cijena će uvelike ovisiti o kakvim se pravima radi: ako kupite film za gledanje kod kuće, platit ćete ga tek stotinjak kuna; međutim, ako taj film želite prikazivati u kinu, cijena će biti mnogo veća. Sve se to temelji na Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima.

Kako se od prava ostvaruju prihodi?

Autorsko pravo ima svoju vrijednost u novcu, baš kao i pravo vlasništva. Jedino autor može odlučiti hoće li dopustiti umnožavanje svojega djela na način da se ono tiska u tiskari ili kopira tako da bude dostupno javnosti putem prodaje u dućanima, da se prikazuje na televiziji i sl. Autor ima pravo tražiti naknadu za dano dopuštenje.

Tko može zaštititi autorsko djelo?

Prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima djelo mogu zaštititi tri fizičke ili pravne osobe. **Osoba koja je to djelo stvorila**, npr. skladatelj ili tekstopisac. **Onaj tko djelo prikazuje ili predstavlja** može zaštititi taj oblik predstavljanja. **Tvrtka koja financira** izdavanje albuma, knjige ili nekog drugog djela ima pravo zaštititi to djelo kao rezultat svojega ulaganja (na temelju zakona i kupnje autorskih prava od autora ili umjetnika). Osim djela koja se izdaju ili prikazuju može se zaštititi računalne baze podataka, računalne programe i videoigre te sve oblike snimki koje sadržavaju zvuk ili sliku.

Što je to autorsko djelo?

Autorskim djelom smatra se ono što nastaje kao rezultat nečijega rada u obliku koji je originalan u toj mjeri da nitko drugi nije mogao stvoriti istovjetno djelo. Primjerice, školski sastav, izlaganje na satu ili crtež s nastave likovne kulture ispunjavaju kriterije da ih se može smatrati autorskim djelom.

Koliko dugo autorsko djelo može biti zaštićeno?

Autorsko djelo je zaštićeno od trenutka kada je nastalo. Nije ga potrebno registrirati ili označiti znakom ©. Autorsko pravo vrijedi još 70 godina nakon autorove smrti. Izvođači i producenti imaju prava još 50 godina nakon što je snimka prvi put izvedena ili objavljena (npr. glazbeni CD).

Autorsko pravo ostavlja mnoge mogućnosti

Prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima dopušteno je mnogo toga. **Zakon prvenstveno štiti djelo u njegovu izvornom obliku** – ne odnosi se na njegovu bit, ideju ili načine tehničke izvedbe. Dopušteno je svojim riječima opisivati i širiti informacije o nekom djelu primjerice u novinama, na internetu ili na nastavi. Svatko smije slikati zalazak sunca, iako je ta zamisao ljudima došla još u davna vremena. Smije se također slijediti umjetničke uzore i učiti metode i tehnike drugih umjetnika, sve dok se ne plagiraju njihova djela.

Postoje i **brojne iznimke u Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima**, to se odnosi npr. na posebne povlastice koje su dodijeljene knjižnicama, arhivima, muzejima i školama. U školama je, primjerice, u svrhu edukacije dopušteno besplatno izvođenje glazbenih djela.

Svi se mi koristimo jednom od tih iznimki. Ta se iznimka zove dopušteno umnožavanje za **vlastitu uporabu** ili pri-

vatno kopiranje. Iako je inače potrebno tražiti dopuštenje za umnožavanje nekog autorskog djela, dopušteno je napraviti nekoliko primjeraka (kopija) za vlastitu uporabu. Uvjet je da to djelo koje se umnožava mora biti pribavljeno na legalan način (kupljeno) ili da je legalno dostupno na Internetu. Budući da je takav oblik umnožavanja dopušten, nositelj autorskog prava zbog toga dobiva određenu naknadu koja je uključena u cijenu praznih nosača zvuka i uređaja za kopiranje. Takva praksa je uobičajena u mnogim zemljama.

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima je fleksibilan jer pruža mogućnost posebnog ugovaranja načina na koji će se autorsko djelo koristiti. Autor čak može dati ograničena prava za besplatnu opću uporabu svojih djela.

Od kreativnog rada može se živjeti i od njega svi imamo koristi, bilo da rezultate toga rada gledamo, slušamo ili čitamo.

Skidanje s Interneta i širenje piratskih sadržaja kršenje je zakona

Zakonom je zabranjeno prodavanje i uvoz piratskih sadržaja te njihovo skidanje ili širenje putem Interneta.

Na Internetu postoji golem broj ilegalnih inačica videoigara, programa, glazbe i filmova koji su dostupni putem *p2p*-mreža za dijeljenje datoteka. Oni koji pristupaju mrežama za dijeljenje datoteka obično time drugima daju pristup datotekama na svojem računalu. Na taj način postaju – često nesvjesno – krivi za ilegalno širenje datoteka.

Velika većina ljudi poštuje zakone. Prema istraživanjima, većina ljudi je svjesna da je internetsko piratstvo protuzakonito. Većina ljudi poštuje zakone, no još uvijek su u mnogim kućanstvima zabilježeni slučajevi nezakonitog skidanja datoteka s interneta i svjesno širenje piratskih sadržaja.

Nepravedno i nepromišljeno! Osobe koje skidaju piratske sadržaje s Interneta trebale bi se zapitati kako bi bilo kad bi svi to činili. Kad bi svi nabavljali filmove, glazbu i igrice u piratskom obliku, tko bi imao sredstava da stvara nove? U načelu je isto

skinuti piratsku verziju albuma s Interneta i ukrasti CD u dućanu. Osoba koja skida piratski sadržaj s Interneta dolazi do željenog djela, dok njegov autor za to ne dobiva naknadu. To nije pravedno!

Piratske kopije su u biti iste kao i ukradena roba, jer su uzete bez dopuštenja. Od piratskih kopija, autori filma i producenti odnosno glazbenik i diskografska kuća ne dobiju ni lipe. S druge strane, oni koji vode piratske stranice na njima zarađuju od oglasa koje postavljaju na svojim stranicama.

U većini slučajeva sudovi propisuju novčane (a ponekad i zatvorske) kazne za nezakonito dijeljenje datoteka. Za svako skidanje datoteka s Interneta može se dobiti novčana kazna zbog kršenja autorskih prava ako se dokaže da je osoba bila svjesna, ili je trebala biti svjesna, da je skinuti materijal na Internet postavljen nezakonito. Mnogi se neugodno iznenade kada saznaju da program s pomoću kojega skidaju sadržaje s Interneta automatski dalje dijeli sadržaje s njihova računala.

Moralna i imovinska prava

Autor ima dvije vrste prava na svome djelu. **Imovinska prava** su, među ostalim, pravo umnožavanja autorskog djela i pravo javnog prikazivanja autorskog djela. Za svaki oblik iskorištavanja autorskog djela autor ima pravo na autorsku naknadu.

Moralna prava štite autora protiv krivotvorenja njegovog autorskog djela, onemogućuju da se tuđe djelo predstavlja na uvredljiv način te da se tuđe djelo prikazuje kao svoje, tj. da ga se plagira. Obvezno je navesti ime autora ako se njegovo djelo na bilo koji način objavljuje u javnosti.

Kako funkcioniraju udruge za kolektivno ostvarivanje autorskih prava

Vrlo često sam autor ugovara uvjete korištenja svojega djela, npr. slikar koji pregovara izravno s kupcem slike ili pisac koji pregovara s izdavačkom kućom o izdavanju svojeg romana. No nije uvijek moguće osobno ugovarati uvjete korištenja autorskog djela. Radijske postaje ili disko klubovi ne mogu ugovarati uvjete korištenja s tisućama skladatelja, tekstopisaca i glazbenika pojedinačno.

Zato postoje udruge za kolektivno ostvarivanje autorskih prava. One funkcioniraju kao veza između korisnika i autora. Tako radio postaje ne moraju sklapati ugovore sa svakim pojedinim nositeljem prava. Radio postaje u Hrvatskoj plaćaju jedinstvenu naknadu za autorska i srodna prava Hrvatskom društvu skladatelja, odnosno njegovoj službi HDS ZAMP koja potom prosljeđuje novac u obliku honorara onima kojima on pripada.

U Hrvatskoj postoji osam udruge za kolektivno ostvarivanje autorskih i srodnih prava. To su: HDS ZAMP (Hrvatsko društvo skladatelja - Zaštita autorskih muzičkih prava), HUZIP (Hrvatska udruga za zaštitu izvođačkih prava), ZAPRAF (Udruga za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava), DHK (Društvo hrvatskih književnika), DHFR (Društvo hrvatskih filmskih redatelja), DZNAP (Društvo za zaštitu novinarskih autorskih prava), ZANA (Udruga za zaštitu prava nakladnika) i ARS CROATICA (Hrvatska udruga za zaštitu prava likovnih umjetnika).

Naknade koje prikupljaju udruge za kolektivno ostvarivanje prava najvažniji su izvor prihoda autora.

Sam odlučuješ o tome kako će se drugi služiti djelom koje si stvorio

Kao autor, imaš pravo odlučivati kako će se tvoje djelo koristiti

Na svoju web stranicu smiješ, na primjer, stavljati crteže koje si nacrtao, video-snimke koje si snimio ili pjesme koje si napisao. Smiješ ih postaviti na stranicu, kopirati ih, prodavati i slati svojim prijateljima.

Drugi smiju govoriti o tvojim djelima, ali ih ne smiju plagirati ili tvrditi da su ih oni stvorili

Svatko smije vlastitim riječima govoriti, poučavati ili pisati o tuđim autorskim djelima te navoditi podatke koji se u tim djelima spominju. Naravno, uvijek se mora navesti izvor informacija.

Drugi smiju napraviti nekoliko kopija tvojega djela, ali samo za sebe i svoju vlastitu upotrebu.

Smijemo napraviti kopiju tuđega djela za osobnu uporabu, ali samo pod uvjetom da je originalna verzija nabavljena na zakonit način.

Zadržavaš autorsko pravo na svoje djelo čak i nakon što prodaš to djelo.

Autorsko pravo je isto što i pravo vlasništva. Kada se neki primjerak autorskog djela proda, njegov autor i dalje zadržava autorsko pravo. Čak i ako kupiš umjetničku sliku nemaš pravo dati je tiskati na razglednice. O tome se mora sklopiti zaseban ugovor s autorom.

Tvoja djela ne smiju se stavljati na Internet bez tvojega dopuštenja

Ne smije se bez dopuštenja putem Interneta širiti tuđe crteže, glazbu ili filmove. Svoja vlastita djela smiješ slobodno stavljati na Internet.

Autorska djela koja su na Internet postavljena bez dopuštenja ne smiju se skidati

Samo autor ima pravo odlučivati kako će se njegovo djelo koristiti, pa se zato autorska djela ne smiju skidati s Interneta bez dopuštenja.

Dvoje učenika, Lana i Marko, u slobodno vrijeme sviraju u bendu i sanjaju o snimanju demo albuma. Upravo u trenutku kada se taj san ostvario, zatekli su se u opasnoj avanturi s međunarodnom piratskom mafijom.

Strip «Misterij u piratskoj tvornici» uzbudljiva je i humoristična avantura koja educira o autorskim pravima.

Manuskript za strip napisao je Lauri Kaira, a oslikao ga je Anssi Rauhala. Anssi Rauhala cijenjeni je i priznati crtač stripova i ilustrator čija su djela izlagana na mnogim izložbama. Lauri Kaira je pravnik koji je radio kao glavni urednik na televiziji, a sada drži predavanja o autorskim pravima. Angažiran je i kao stručnjak u parlamentarnom odboru. Strip je na švedski preveo Dan Kronqvist, a na hrvatski Mišo Grundler.

[Strip je dio finskog nastavnog materijala o autorskim pravima. Proizvela ga je Središnjica za informiranje i nadzor autorskih prava i Udruga stvaralačkih djelatnika (LYHTY) u suradnji s Ministarstvom obrazovanja i Savjetom za obrazovanje u Finskoj.

Materijali uključuju i priručnike za nastavnike, web stranicu www.piraattitehdas.fi i prezentacije za nastavnike.

Projekt su izradili Lauri Kaira, Heikki Jokinen i Anssi Rauhala.]

Više informacija za nastavnike, učenike i roditelje možete pronaći na stranici www.autori.hr